

Dr Magdalena Reksć
Uniwersytet Łódzki
Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych
Katedra Teorii Polityki i Myśli Politycznej

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko:

Magdalena Reksć

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

Doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce
Stopień został nadany przez Radę Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego uchwałą z dnia 24 czerwca 2010 r., na podstawie rozprawy zatytułowanej: *Mity narodowe i ich rola w kreowaniu polityki na przykładzie państw byłej Jugosławii.*

Magister stosunków międzynarodowych, specjalność: nauki polityczne
Tytuł uzyskany na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego w czerwcu 2006 r na podstawie pracy: *Nacjonalizm serbski jako przykład aktualności idei narodowej w Europie Wschodniej.*

W trakcie studiów, w roku akademickim 2004/2005, wnioskująca studiowała na Justus-Liebig-Universität w Giessen (Niemcy) w ramach programu Socrates Erasmus.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

Od 1.10.2010 do dziś – adiunkt w Instytucie Studiów Politologicznych na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego.

Od 1.10.2011 do dziś – sekretarz naukowy w Centrum Naukowo-Badawczym UŁ „Bałkany na przełomie XX/XXI w.”

2011-2015 – prowadzenie zajęć na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach filia w Piotrkowie Trybunalskim (umowa cywilno-prawna).

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego

Wyobrażenia zbiorowe społeczeństw byłej Jugosławii w XXI wieku. Perspektywa politologiczna

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy)

Magdalena Reksć, *Wyobrażenia zbiorowe społeczeństw byłej Jugosławii w XXI wieku. Perspektywa politologiczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2019, ss. 614.

Recenzenci wydawniczy:

dr hab. Radosław Domke, profesor Uniwersytetu Zielonogórskiego

dr hab. Adam Zamojski, profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Wymienionej wyżej monografii przyświecały dwa zasadnicze cele:

Reliwi

- Zbudowanie teoretycznych podstaw dla ogromnego kompleksu wyobrażeń zbiorowych – kategorii coraz bardziej popularnej na gruncie wielu nauk, ale słabo wykorzystywanej do zrozumienia i wyjaśniania zjawisk oraz procesów w politologii. Zaproponowany w pracy model ma ułatwić zrozumienie czym są wyobrażenia zbiorowe, jakie są ich zasadnicze cechy i funkcje. Zamiarem autorki było stworzenie uniwersalnej koncepcji interpretowania oraz analizowania tejże kategorii, co mogłoby być wykorzystywane przez badaczy zajmujących się zblizoną tematyką w odniesieniu do najróżniejszych części świata.

- Analiza i diagnoza wyobrażeń zbiorowych społeczeństw postjugosłowiańskich w XXI wieku, a więc w okresie, kiedy Bałkany zeszły na dalszy plan zainteresowania światowej opinii publicznej. Kreatorzy polityki globalnej usatysfakcjonowani względną, ale przecież niezupełną stabilizacją, od kilku lat koncentrują uwagę na innych, ich zdaniem bardziej newralgicznych obszarach. Tymczasem na terenie byłej Jugosławii kumulują się nierozwiązane napięcia, podsycane zarówno przez rodzimych, jak i zagranicznych polityków. Pierwsi, pragnąc zdobyć władzę albo się przy niej utrzymać, sięgają do sprawdzonych haseł nacjonalistycznych czy kontrowersji historycznych, nie dbają o dobro obywateli i rozwój kraju, ale o własne interesy.

Drudzy natomiast traktują Bałkany poprzez pryzmat ambicji geopolitycznych. Stany Zjednoczone, Rosja, Turcja, a nawet – choć w mniejszym stopniu – Iran i Chiny koncentrują się na umacnianiu wpływów w tym regionie, a osłabiona Unia Europejska zadowala się niskimi standardami postjugosłowiańskich demokracji w imię utrzymania stabilności w regionie. Tymczasem wśród tamtejszych społeczeństw narastają frustracje z powodu przedłużającego się kryzysu politycznego, gospodarczego, społecznego. Ambicją autorki było rozpoznanie i przybliżenie odczuć mieszkańców krajów byłej Jugosławii, ich pojmowania siebie jako wspólnot wyobrażonych, a także ukazanie i wyjaśnienie postaw względem sąsiadów, Europy, której są częścią, czy Unii Europejskiej do której aspirują. Dekonstrukcja map mentalnych społeczeństw bałkańskich miała uwypuklić wielość problemów uobecniających się w regionie. Byłoby dobrze gdyby przekaz płynący z monografii zainspirował decydentów politycznych do aktywnych, przemyślanych działań.

Autorka dołożyła wszelkich starań by jak najlepiej zrealizować oba wspomniane wyżej cele. Jednakże ma świadomość, iż zaproponowany model teoretyczny nie jest idealny i

że dobrze by było gdyby w przyszłości został dopracowany i udoskonalony. Drugie zadanie, o wymiarze praktycznym, pomimo ogromu włożonej pracy i rozpatrzonych czynników, z pewnością zostałyby lepiej zrealizowane gdyby uwzględnić wydarzenia rozgrywające się już po zamknięciu prac nad książką. Sytuacja na interesującym wnioskującą obszarze jest bardzo dynamiczna: w końcu 2018 r. świat obiegiła informacja o utworzeniu armii przez Kosowo, coraz częściej mówi się o nowym bałkańskim szlaku (obejmującym Albanie, Czarnogórę, Bośnię i Hercegowinę), przez który kolejna fala imigrantów usiłuje przedostać się do Europy. W Serbii tysiące demonstrantów protestują przeciwko prezydentowi Aleksandrowi Vučićowi. To tylko potwierdza sugestię, że Bałkany niesłusznie pozostają na dalszym planie zainteresowań zachodnich decydentów.

Zdaniem autorki, z naukowego punktu widzenia praca ma charakter nowatorski z przynajmniej kilku powodów:

- kategoria wyobrażeń zbiorowych, choć w ostatnim czasie staje się coraz bardziej popularna, jest bardzo skromnie opracowana pod kątem teoretycznym. Pojawia się zatem potrzeba jej wyjaśnienia i zbadania,

- obszar byłej Jugosławii przyciąga uwagę licznych badaczy, również politologów, których dorobek został wykorzystany w pracy, ale jak dotąd – wedle wiedzy autorki – nie powstało kompleksowe studium na temat map mentalnych tamtejszych społeczeństw w XXI wieku,

- część poruszanych zagadnień, a zwłaszcza: stereotypy orientalne i kolonialne, geografia wyobrażona jak dotąd nie zostały rozpoznane na gruncie polskiej politologii,

- autorka odnosi się do najnowszych wydarzeń politycznych w byłej Jugosławii (jak np. porozumienie grecko-macedońskie), sytuuje je w kontekście uwarunkowań geopolitycznych.

W pierwszym rozdziale monografii wyjaśniona została kategoria wyobrażeń zbiorowych poprzez pryzmat jej użyteczności dla refleksji politologicznej. Zaproponowany model, nawiązujący do teorii systemów Davida Eastona, ujmuje wyobrażenia zbiorowe jako strukturę składającą się z następujących elementów: systemu aksjonormatywnego (obejmującego również kulturę i religię), mitów, stereotypów, pamięci zbiorowej, tożsamości zbiorowej, zbiorowych emocji, pomiędzy którymi zachodzą wzajemnie relacje o charakterze sprzężeń zwrotnych. Nadto, przyjęto również za Eastonem istnienie wejść i wyjść, dzięki którym system wyobrażeń zbiorowych (jak i wszystkich ich części składowych) podlega nieustannej ewolucji.

Zarysowana teoria umożliwiła pogłębioną analizę i diagnozę wyobrażeń zbiorowych społeczeństw postjugosłowiańskich w XXI wieku, stąd też w kolejnych rozdziałach (drugim, trzecim, czwartym, piątym, siódmym, dziewiątym) przybliżono i wyjaśniono poszczególne elementy, uznane przez autorkę za komponenty systemu. Natomiast dwa pozostałe rozdziały: szósty traktujący o nostalgii za Jugosławią i ósmy poświęcony geografii wyobrażonej, stanowią rozwinięcie rozważań na temat pamięci zbiorowej (rozdział piąty) oraz tożsamości zbiorowej (rozdział siódmy). Decyzja ta wynikała nie tylko ze starań utrzymania względnej równowagi pomiędzy rozdziałami, ale także z chęci dokładniejszego rozpatrzenia dwóch ważnych składowych bałkańskich wyobrażeń zbiorowych.

W rozdziale drugim podjęto próbę nakreślenia bałkańskiego katalogu norm i wartości, który pomimo geograficznej bliskości, odbiega od zachodnich, a nawet, w pewnym stopniu, środkowoeuropejskich schematów. Jeśli przyjąć, że hierarchia norm, obowiązujących w danej zbiorowości, determinuje jej ramy wyobrażeń, można uznać, iż przybliżenie sfery aksjono-normatywnej stanowi nie tylko dobre, ale wręcz niezbędne wprowadzenie do dalszej części monografii. W tej części pracy ukazano także specyfikę kultury politycznej społeczeństw postjugosłowiańskich oraz jej wpływ na powstawanie reżimów hybrydalnych, określanych w literaturze mianem *stabilokracji*. Zdaniem autorki, istnienie takich skorumpowanych reżimów, sprzyja interesom aktorów zewnętrznych, dbających przede wszystkim o umacnianie swoich wpływów, a nie o dobro miejscowej ludności.

Rozdział trzeci, poświęcony mitom, stanowi kontynuację wieloletnich badań autorki nad tą problematyką, a jego zasadniczym celem było ujęcie mitu jako fundamentalnej części składowej wyobrażeń zbiorowych, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru byłej Jugosławii. Choć odwoływanie się do mitów jako prostych wyjaśnień skomplikowanej rzeczywistości stanowi naturalną skłonność każdego człowieka niezależnie od szerokości geograficznej, popularnym jest pogląd, iż ilość nagromadzonych przez lata kontrowersji w połączeniu z dzisiejszymi trudnościami sprawia, że na obszarze bałkańskim uobecniają się ogromne ilości mitycznych opowieści, do których chętnie odwołują się decydenci polityczni, wykorzystując je do realizacji własnych celów.

Kolejny, czwarty rozdział traktuje o procesach stereotypizacji i rewizji stereotypów w przestrzeniach kolektywnych, a także o najważniejszych stereotypach, uobecniających się wśród narodów bałkańskich i ich przełożeniu na sferę polityki. Autorka, powołując się na tezy Edwarda Saïda, Marii Todorovej, Milicy Bakić-Hayden oraz Tanji Petrović doszła do wniosku, iż przeważającą większość stereotypowych narracji sprowadzić można do dwóch

modeli: stereotypu orientalnego oraz stereotypu kolonialnego, a następnie przeanalizowała wzajemne postrzeganie siebie i sąsiadów przez społeczeństwa postjugosłowiańskie w oparciu o powyższe dwa schematy.

Ujęcie stereotypu jako struktury dynamicznej pozwoliło na prześledzenie na wybranych przykładach zjawiska ewolucji stereotypów, a dokładniej rzecz ujmując, przeobrażeń w obrębie ich ładunku emocjonalnego na tle ciągle zmieniających się uwarunkowań politycznych.

W rozdziale piątym zaprezentowany został fenomen pamięci zbiorowej, kategorii coraz bardziej popularnej w politologii. Szczególne zainteresowanie autorki wzbudziła kwestia manipulowania pamięcią przez dysponentów władzy symbolicznej na różnych płaszczyznach życia społeczno-politycznego – od wypowiedzi ustnych, po nazewnictwo ulic i obiektów użyteczności publicznej czy narracje prezentowane w muzeach. Rozdział ten zamykają rozważania na temat Bośni i Hercegowiny jako przykładu kraju targanego konfliktami pamięci, w którym nie istnieje wspólna, ponadetniczna narracja na temat przeszłości, co nie sprzyja pojednaniu i umacnia podziały wewnętrzne, a to z kolei prowokuje pytania o szanse na utrzymanie jedności państwa.

Rozdział szósty poświęcono zjawisku jugonostalgii, a więc rehabilitacji idei federacji Słowian Południowych w pamięciach zbiorowych społeczeństw bałkańskich. Autorka wyjaśniając złożoność tegoż fenomenu, zwróciła uwagę na jego różne wymiary, przede wszystkim: polityczny, ekonomiczny, społeczny, kulturowy. Ta część tekstu stanowi próbę spojrzenia na tęsknotę za życiem w komunistycznym państwie z optyki politologicznej. Środek ciężkości rozważań położony został na potencjał pojednania skonfliktowanych ze sobą nacji na filarach mityzowanej i rozmaicie dziś reinterpretowanej ideologii *braterstwa i jedności*.

W rozdziale siódmym przedstawiono kategorię tożsamości zbiorowej, cieszącą się w ostatnich latach rosnącym zainteresowaniem przedstawicieli wielu dyscyplin, w tym politologii. Autorka skoncentrowała swoje rozważania przede wszystkim na tożsamości narodowej, której na Bałkanach przypisuje się pierwszoplanowe znaczenie. Interesowało ją również budowanie tożsamości zbiorowych przez państwa sukcesyjne w realiach wielokulturowości. Analiza sytuacji w poszczególnych krajach doprowadziła do asumpcji, iż rozwiązania gwarantujące przestrzeganie praw mniejszości, przyjęte na wzór europejskich, funkcjonują raczej *de iure* niż *de facto*. Taki stan rzeczy wynika przede wszystkim z częstego podważania obecnych granic, a także z obaw państw narodowych, o udział we władzy

mniejszości, zwłaszcza, że te często nie ukrywają dążeń separatystycznych i są wspierane przez swoje ojczyzny.

W rozdziale ósmym odniesiono się do geografii wyobrażonej, a więc do subiektywnych narracji odnośnie położenia na mapie świata. Problemy topiki od niedawna znalazły się w centrum zainteresowania przedstawicieli nauk społecznych, w tym również politologów oraz badaczy stosunków międzynarodowych. Dla tej części monografii kluczowe okazały się pytania o definiowanie siebie przez narody postjugosłowiańskie w kontekście poczucia związków tak z Europą, jak i z Bałkanami. Ambicją autorki było wyjaśnienie kierunków polityki zagranicznej państw regionu poprzez analizę refleksji geopolitycznych, uobecniających się w dyskursach bałkańskich.

Ostatni, dziewiąty rozdział poświęcono zbiorowym emocjom i ich przełożeniu na sferę polityki. Naświetlenie wpływu trudno uchwytnych zbiorowych nadziei, oczekiwań, strachów, upokorzeń i rozczarowań na decyzje i postawy polityczne doprowadziło do wyrażenia mało optymistycznych perspektyw odnośnie rozwoju sytuacji w regionie. Zdaniem autorki, negatywne emocje biorą górę nad pozytywnymi, od lat sukcesywnie się kumulują, i – jeśli nadal nie będą tworzone i implementowane przemyślane strategie zapewnienia trwałej normalizacji politycznej, gospodarczej, społecznej – prędzej czy później „bałkański kocioł” znowu wybuchnie, rodząc różne formy destabilizacji w Europie.

Główna hipoteza pracy zakłada, że na obszarze byłej Jugosławii (a dokładniej mówiąc, w wyobrazeniach zbiorowych tamtejszych społeczeństw) paralelnie występują tendencje integracyjne i dezintegracyjne. Taka sytuacja nie jest nowa, bowiem przynajmniej od połowy XIX wieku działaniom na rzecz zjednoczenia Słowian Południowych towarzyszyło zjawisko przebudzenia narodowego, oparte na podkreślaniu i przejaskrawianiu różnic pomiędzy etnosami przemieszanymi ze sobą w bałkańskim tyglu. Podobnie, w okresie istnienia I i II Jugosławii, pomimo oficjalnie głoszonej jedności, występowały ciągłe napięcia oraz silne tendencje odśrodkowe. Dziś, ponad ćwierć wieku od rozpadu SFRJ, nowa konstelacja państw narodowych nie przemawia do wszystkich, nie tylko częstą, ale i modną okazuje się tak zwana jugonostalgia, na którą nakładają się różne emanacje idei nacjonalizmu, głoszące potrzebę utwierdzenia tożsamości etnicznej, a ta z kolei w realiach bałkańskich, definiowana jest na hiperbolizowanych różnicach. Zdaniem autorki, wspomniany brak koherencji poglądów nie dziwi, bowiem człowiek przejawia tendencję do myślenia życzeniowego, spontanicznego wybierania wygodnych faktów i interpretacji, zwłaszcza w sytuacji biedy, zagubienia i niepewności jutra. Zresztą, własnością wyobrażeń zbiorowych jest

pozaracjonalność, opieranie się na marzeniach i emocjach, a nie na racjonalnych przesłankach.

Pogłębiona analiza map mentalnych społeczeństw byłej Jugosławii pozwala zauważyć, iż władcom symboli udało się skłócić bałkańskie nacje, ale nie podzielić i zreorganizować ich wyobrażenia. Państwa regionu są sobie bliskie, biorąc pod uwagę rozmaite czynniki, w tym przede wszystkim historyczny, cywilizacyjny, polityczny, społeczny, kulturowy, ale przez długie lata narastające spory i nierozliczone zbrodnie wojenne przesądzają o atmosferze wzajemnej nieufności, którą z kolei wykorzystują politycy – zarówno bałkańscy, jak i zagraniczni do realizacji własnych, pragmatycznych interesów politycznych. W wielkiej grze o władzę decydenci zapominają o naturalnych ludzkich potrzebach stabilizacji, szeroko rozumianego bezpieczeństwa, pewności jutra. W konsekwencji pośród społeczeństw postjugosłowiańskich narastają frustracje, które w pewnym momencie mogą zostać wyładowane.

Książka powstała w oparciu o metodologię jakościową, uwzględniającą pozaracjonalne, niekwantyfikowalne, trudno uchwytnie inspiracje ludzkich postaw i zachowań, co wynikało z faktu, iż tematyka wyobrażeń zbiorowych odnosi się do subiektywnych opinii, odczuć, ambicji i marzeń, będących przedmiotem wiary i nie opierających się na rzeczywistych, mocnych przesłankach. Autorka, pomna uwagi Karla Poppera powiadającego, iż wiedza często posiada charakter oczekiwań, ma pełną świadomość tego, że analizując pierwiastek emocjonalny nie uniknęła wielu uproszczeń.

Rozważania zawarte w monografii poprzedzone zostały pogłębionymi studiami nad specyfiką bałkańskich społeczeństw, długoletnimi obserwacjami, obserwacjami uczestniczącymi, jak i badaniami terenowymi, a także wnikliwą analizą dyskursu publicznego. Wydaje się, że rozumienie „głębszych” motywów działań, przyjętych i akceptowanych hierarchii norm i wartości, a także szeroko rozumianego kontekstu społeczno-kulturowego znacząco ułatwiło formułowanie „dobrych” wyjaśnień, analiz czy niezwykle ryzykownych, choć niezbędnych prognoz politologicznych odnośnie obszaru wymykającego się tradycyjnym schematom interpretacyjnym.

Uwzględniając postulaty metodologiczne w politologii, autorka starała się odejść od podejścia deskryptywnego i skoncentrować się na ujęciu problemowym. Jej zamierzeniem było wyjaśnienie natury wyobrażeń zbiorowych społeczeństw postjugosłowiańskich, przy czym starała się ona aby były to wyjaśnienia integralne, łączące w sobie rozmaite strategie eksplanacyjne. W monografii zestawione zostały ze sobą społeczeństwa państw postjugosłowiańskich, w kilku miejscach incydentalnie wspomniano również o pozostałych

krajach bałkańskich z uwagi na liczne analogie w zakresie form wyobrażeń zbiorowych. Taki typ porównań, zwany metodą zgody (pozwalający wychwycić regionalne prawidłowości, jak i subtelne różnice poszczególnych studiów przypadku), współgra z porównaniami wobec innych, bardziej odległych obszarów, jak np. Polska czy kraje byłego ZSRR.

Dekonstrukcja wyobrażeń zbiorowych w oparciu o model nawiązujący do teorii systemów Davida Eastona była możliwa przy wykorzystaniu metody analizy systemowej.

Monografia, będąc z założenia pracą jednoznacznie politologiczną, ogniskuje w sobie pierwiastki różnych nauk, w tym przede wszystkim socjologii, antropologii, psychologii, historii, nauk o kulturze. Takie ujęcie problemu koresponduje ze stanowiskiem badaczy proponujących wyznaczanie szerokich ram politologii, włączania w obszar jej zainteresowań wszystkich zjawisk i procesów odnoszących się do sfery polityki.

Z uwagi na złożony charakter omawianego w pracy zjawiska oraz jego marginalne opracowanie na gruncie politologicznym autorka wykorzystwała literaturę z różnych nauk społecznych i humanistycznych, w tym przede wszystkim: socjologii, etnologii, historii, antropologii, filologii, filozofii. Oprócz opracowań klasycznych, uchodzących za kanon studiów bałkanistycznych, przywołano najnowsze publikacje, traktujące o aktualnej sytuacji politycznej, jak i materiały prasowe oraz teksty zamieszczane w internecie komentujące bieżące wydarzenia.

Książka, choć pisana z perspektywy politologicznej, w oparciu o metodologię nauk politycznych, może wydać się przydatną dla szerokiego grona odbiorców, zainteresowanych zarówno obszarem byłej Jugosławii czy postkomunistycznej Europy, jak i poznaniem natury wyobrażeń zbiorowych i ich wpływu na kształtowanie polityki. Pomimo naukowego charakteru monografii byłoby dobrze, aby treści w niej zawarte przedostały się poza dyskurs akademicki. Okazją do tego mogą być spotkania dyskusyjne i panele eksperckie. W marcu 2018 r. wnioskująca poprowadzi w Warszawie seminarium otwarte na temat obecnej sytuacji politycznej na Bałkanach. Spotkanie organizowane przez Samorząd Doktorantów Akademii Sztuki Wojennej będzie połączone z promocją omawianej monografii.

Nadto, zgodnie z sugestią jednego z recenzentów wydawniczych (dr hab. Radosława Domke, profesora Uniwersytetu Zielonogórskiego) autorka planuje wydanie książki, lub jej fragmentów w krajach byłej Jugosławii.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych (artystycznych)

Praca naukowa i ścieżka rozwojowa wnioskującej związane są z Wydziałem Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego, gdzie została ona zatrudniona na stanowisku adiunkta od 1 października 2010 r. w Zakładzie Metodologii Badań Politologicznych i Prognozowania Politycznego, włączonego później do Katedry Teorii Polityki i Myśli Politycznej. Od 1 października 2011 r. wnioskująca pełni funkcję sekretarza naukowego w międzywydziałowym Centrum Naukowo Badawczym UŁ „Bałkany na przełomie XX/XXI w.”

Poza opisanym w punkcie 4 głównym osiągnięciem naukowym, dorobek naukowy wnioskującej (liczony od uzyskania stopnia doktora) składa się z:

- 1 monografii,
- 2 monografii zbiorowych, których wnioskująca była współredaktorką,
- 1 wydania zagranicznego pisma naukowego (w języku angielskim), którego wnioskująca była redaktorką,
- 12 artykułów w czasopismach naukowych polskich i zagranicznych (10 w czasopismach polskich, dwa w zagranicznych), z tego 4 w języku angielskim oraz 1 w serbskim,
- 32 rozdziałów w monografiach zbiorowych polskich i zagranicznych (w tym 1 w języku angielskim, 1 w niemieckim, 8 w serbskim). Nadto jeden z tekstów, pierwotnie wydanych w języku polskim, ukazał się również w wersji angielskiej.
- 1 raportu wyborczego w języku angielskim, którego wnioskująca była współautorką
- 2 recenzji monografii naukowych
- 1 sprawozdania z międzynarodowej konferencji naukowej

Dorobek ten, choć publikowany zarówno w pracach politologicznych, jak i interdyscyplinarnych opracowaniach bałkanistycznych, sytuuje się w obszarze nauk o polityce, a dokładniej w obrębie takich zagadnień jak myśl polityczna, wartości społeczne, kultura polityczna, stosunki międzynarodowe. Składające się na niego prace opublikowane zostały w kraju i za granicą, w tym między innymi w państwach byłej Jugosławii.

Koncepcja rozprawy habilitacyjnej narodziła się w niecały rok od obrony doktoratu, która miała miejsce w czerwcu 2010 r. Wnioskująca zdecydowała się kontynuować badania jakościowe na obszarze Bałkanów Zachodnich z perspektywy politologicznej. O ile praca doktorska dotyczyła przede wszystkim sytuacji tuż po rozpadzie Jugosławii, a dokładniej rzecz biorąc, ideologicznego tła uobecniających się wówczas konfliktów, wspierania racji

stanu mitami narodowymi, dzięki czemu politycy łatwo obrócili dotychczasowych sąsiadów przeciwko sobie, tak rozprawa omówiona w punkcie 4 odnosi się do wyobrażeń zbiorowych tamtejszych społeczeństw w realiach XXI wieku. Mity stanowią ważną, ale tylko część wyobrażeń zbiorowych, stąd też najnowsza praca nie jest rozwinięciem doktoratu, ale stanowi efekt dalszych, szerszych i bardziej złożonych badań na temat niekwantyfikowalnych inspiracji postaw, zachowań i decyzji politycznych. Co więcej, dzisiejsza sytuacja znacząco odbiega od tej z końca ubiegłego wieku nie tylko ze względu na nowe uwarunkowania polityczne, ale również z uwagi na napływ trendów ponowoczesnych, rozwój internetu, postępujące procesy globalizacyjne.

W miarę postępów w pisaniu książki pierwotny pomysł stopniowo ewoluował, przede wszystkim za sprawą komplikowania się sytuacji politycznej, trwającego niezmiennie kryzysu gospodarczego, umacniania się apatii i marazmu społecznego, a także zmian w środowisku międzynarodowym by wymienić takie czynniki jak chociażby: kryzys Unii Europejskiej, Brexit, światowy trend odradzania się nacjonalizmów, czy odbudowywanie międzynarodowej pozycji przez Rosję i Turcję.

W toku 7 lat pracy nad książką poświęconą analizie i diagnozie natury wyobrażeń zbiorowych społeczeństw byłej Jugosławii, wyniki badań były upowszechniane w referatach konferencyjnych oraz publikacjach naukowych. W monografii wykorzystano fragmenty niektórych z nich, przy czym autorka starała się je korygować, uwzględniając dynamicznie zmieniające się realia polityczne, tak na Bałkanach, jak i na świecie. Znaczna część pozycji wymienionych w dorobku stanowi rozwinięcie wątków zarysowanych w dziele omówionym w punkcie 4, co dowodzi spójnego charakteru pracy naukowej wnioskującej.

W swoich artykułach starała się ona uwzględniać refleksję teoretyczną dotyczącą kategorii politologicznych, jak np. pamięć zbiorowa, tożsamość zbiorowa, wartości społeczne, mity polityczne, stereotypy, a takie konceptualizacje stanowiły dla niej punkt wyjściowy dla analizy bałkańskich studiów przypadku.

Badania z dziedziny mitów narodowych i ich wpływu na kształtowanie polityki w państwach byłej Jugosławii, zawarte w pracy doktorskiej, wydanej w 2013 r. w Wydawnictwie Uniwersytetu Łódzkiego, zaowocowały artykułami i rozdziałami w pracach zbiorowych na podobny temat w odniesieniu do Europy Środkowej i Wschodniej:

- *Śmierć i martyrologia narodu w pamięci zbiorowej środkowoeuropejskich nacji,*
- *Historia sacra w dyskursach etnonacjonalistycznych,*
- *Mit wielkiej historii i jego rola w kształtowaniu tożsamości narodowej,*
- *Mit zajedničkog porekla kao specifična vrsta mita početka.*

Kolejnym zagadnieniem, od lat ogniskującym uwagę wnioskującej były kwestie narodowościowe i etniczne, czego rezultatem są artykuły:

-Kulturocid kao potpora etničkih konflikata,

-Idea narodowa w jednoczącej się Europie. Między liberalizmem, patriotyzmem i szowinizmem narodowym,

-Mit przedmurza i mit mostu w dyskursach bałkańskich,

-Mit drugiej wojny światowej w polityce historycznej serbskich i chorwackich nacjonalistów,

-The Role of the Myth of Skanderbeg in Creating the Albanian Identity,

-The Political and Historical Myths and their Role in the Ideological Struggles over the Republic of Macedonia at the Beginning of the 20th Century.

Wraz z postępem prac nad książką poświęconą wyobrażeniom zbiorowym wnioskująca koncentrowała swoje zainteresowania na kolejnych częściach składowych wyobrażeń, w tym przede wszystkim na stereotypach, tożsamości zbiorowej oraz pamięci zbiorowej. Jej szczególną uwagę zwróciła kwestia pozytywnych ocen odnośnie jugosłowiańskiej przeszłości, co przełożyło się na kilka publikacji na ten temat:

- Jugonostalgia i titonostalgia. Tęsknota za przeszłością w wyobrażeniach zbiorowych społeczeństw byłej Jugosławii,

- Jugonostalgia jako zjawisko społeczno-kulturowe,

- Imaginarna Jugoslavija. Sociokulturni aspekti rehabilitacije Jugoslavije u kolektivnom sećanju,

- Ideologiczne kody jugonostalgii,

- Idea nowego jugoslawizmu,

- Post-Yugoslav Collective Memory: Between National and Transnational Myths.

Badając fenomen nostalgii za komunizmem wnioskująca wychodziła poza obszar byłej Jugosławii, próbowała znaleźć podobieństwa i różnice z innymi państwami Europy Środkowej i Południowo-Wschodniej. Szersze spojrzenie na zjawisko sentymentalnych ucieczek do przeszłości doprowadziło do spostrzeżenia, że nostalgia, choć występuje w całej przestrzeni postkomunistycznej, najsilniej uobecnia się na obszarach, które nie potrafiły sprawnie poradzić sobie z trudami transformacji. Refleksja ta zainspirowała do podjęcia tematyki tęsknoty za komunizmem w kontekście znacznie szerszym niż bałkański na łamach artykułów w czasopiśmie naukowych i rozdziałów w pracach zbiorowych. Wymienić tu można następujące tytuły:

- Zbiorowa amnezja? Nostalgia za komunizmem i jej przyczyny,

- *Narracje pamięci w muzeach poświęconych epoce komunizmu,*
- *Psychologiczne aspekty nostalgii za ZSRR,*
- *Nostalgia for Communism in the Collective Imaginations.*

W miarę postępu prac nad monografią wnioskująca przystąpiła do badań nad stereotypami, stanowiącymi istotną część wyobrażeń zbiorowych, co zaowocowało trzema rozdziałami w monografiach:

- *Deutschland und die Deutschen in den serbischen kollektiven Vorstellungen,*
- *Stereotipi među narodima bivše Jugoslavije i njihove promene u kolektivnom pamćenju,*
- *Stereotypy na temat wyznawców islamu na obszarze byłej Jugosławii,*

Wspomniane teksty stały się bazą dla rozdziału czwartego monografii. W trakcie badań poprzedzających ich napisanie autorka doszła do wniosku, że te same narracje stale się powielają, zmienia się jedynie ich interpretacja i ładunek emocjonalny. Oryginalność takiego podejścia do zagadnienia stereotypów leży przede wszystkim we wskazaniu ich cech wspólnych, wyjaśnieniu mechanizmów ich tworzenia, powielania i modyfikowania wraz ze zmieniającą się sytuacją polityczną.

Innym kierunkiem zainteresowań wnioskującej była sytuacja geopolityczna na Bałkanach, co znalazło swoje odzwierciedlenie w rozdziale ósmym, omawiającym geografie wyobrażoną. Prace nad tym zagadnieniem przełożyły się na dwa teksty:

- *Bosnian Visions of Europe*
- *Balkany w geografii imaginatywnej regionu*

W tym kontekście wartym uwypuklenia jest artykuł *Zvanični stav Poljske prema konfliktu u Ukrajini*, opublikowany w serbskim piśmie „Politikon - Časopis za istraživanje fenomena politike” w 2015 roku, stanowiący próbę wyjaśnienia bałkańskim czytelnikom przyczyny polskiego zaangażowania w konflikt na Ukrainie. Motywem dla podjęcia takiej tematyki były często słyszane opinie, wyrażane zwłaszcza przez ludność prawosławną, zdającą się być pod wpływem rosyjskiego *soft power*, jakoby Polska tendencyjnie destabilizowała sytuację na Ukrainie.

Po wyborach powszechnych¹ w Bośni i Hercegowinie w 2014 r. wnioskująca napisała fragment obszernego raportu wyborczego, a przedmiotem jej analizy stała się sytuacja polityczna w Republice Serbskiej i jej przełożenie na wynik głosowania: (*General Elections 2014 – Republika Srpska*). Tekst ten był efektem miesięcznego pobytu w Bośni i

Hercegowinie, obserwacji kampanii wyborczej, wsłuchiwania się w nastroje społeczne, dekonstrukcji wyobrażeń zbiorowych po katastrofalnej powodzi.

Wnioskująca prowadząc badania naukowe sześciokrotnie korzystała z dotacji dla młodych naukowców (lata 2012-2017), co pozwoliło na zebranie niezbędnej literatury oraz badania terenowe w Albanii, Czarnogórze, Serbii, Macedonii, Bośni i Hercegowinie. W latach 2008, 2009, 2011, oraz 2013 przebywała w Prisztinie na Międzynarodowym Seminarium Języka i Kultury Albańskiej (*Seminari Ndërkombëtar për Gjuhën, Letërsinë dhe Kulturën Shqiptar*) dzięki czemu mogła poznać bliżej wyobrażenia zbiorowe Albańczyków.

W 2015 r. weszła w skład komitetu naukowego konferencji *Vrednosti i identitet*, organizowanej przez *Fakultet za pravne i poslovne studije Lazar Vrkatić* w Nowym Sadzie (Serbia). Bliska współpraca z gronem politologów z tej uczelni postkutkowała włączeniem jej w skład Rady Programowej pisma „Politikon - Časopis za istraživanje fenomena politike”.

Wnioskująca od 2013 r. korzystała z wyjazdów dydaktycznych w ramach programów Erasmus/Erasmus+, a na miejsca prowadzenia wykładów wybierała ośrodki istotne z punktu widzenia badań bałkanologicznych, dzięki czemu mogła łączyć obowiązki na uczelniach przyjmujących z badaniami naukowymi. Odwiedzone przez nią ośrodki to: Timișoara (Rumunia), Stambuł (Turcja), Saloniki (Grecja), Zagrzeb (Chorwacja), Pula (Chorwacja) – Warna (Bułgaria), Praga (Czechy), Budapeszt (Węgry).

Wykłady w ramach wyżej wymienionych wyjazdów odbywały się zarówno w języku angielskim, jak i chorwackim (Zagrzeb, Pula) oraz serbskim (Praga). Pobyt w Salonikach stał się okazją do wizyty w obozie dla uchodźców na granicy grecko-macedońskiej, dzięki czemu wnioskująca nabrała szerszego spojrzenia na konsekwencje kryzysu migracyjnego dla krajów bałkańskich.

Za inny kierunek aktywności międzynarodowej uznać można współpracę z Uniwersytetem w Giessen, z którym wnioskująca pozostaje związana od czasów studiów, a od 2009 r. pełni funkcję przewodniczącej nieformalnego stowarzyszenia polskich beneficjentów współpracy z tą uczelnią. W czerwcu 2012 r. na zaproszenie strony niemieckiej wzięła udział w warsztatach dla przedstawicieli uczelni partnerskich z Europy Środkowo-Wschodniej. W 2018 r. reprezentowała ona Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych podczas obchodów 40-lecia współpracy pomiędzy obydwoma uczelniami.

Wnioskująca upowszechniała wyniki swoich badań podczas konferencji naukowych w Polsce i za granicą. Od 2010 r. bierze ona udział w cyklicznej międzynarodowej konferencji *Njegoševi dani* (Dni Njegoša)⁹, uważanej za jedyne źródło tworzenia i popularyzacji montenegrystyki, przez którą rozumie się interdyscyplinarne studia nad tożsamością

czarnogórską. Systematycznie bierze także udział w konferencjach organizowanych przez *Fakultet za pravne i poslovne studije Lazar Vrkić w Nowym Sadzie*. Ponadto, występowała ona na wielu międzynarodowych konferencjach i sympozjach naukowych w kraju i za granicą (Timișoara, Moskwa, Prisztina), wygłaszając referaty w językach polskim, angielskim, niemieckim, serbskim.

Jej aktywność przejawiała się również na polu organizacyjnym: w latach 2009-2016 pełniła funkcję sekretarza konferencji poświęconych mitom politycznym i wyobrażeniom zbiorowym, organizowanym przez Zakłady Metodologii Nauk Politycznych i Prognozowania Politycznego oraz Zakład Teorii Polityki Myśli i Myśli Politycznej (jednostki scalono od 1.10.2016 r. w Katedrę Teorii Polityki i Myśli Politycznej). Wnioskująca angażowała się także czynnie w przedsięwzięcia podejmowane przez Centrum Naukowo-Badawcze UŁ „Bałkany na przełomie XX/XXI w.”, odpowiadając za współpracę międzynarodową oraz pełniąc funkcję sekretarza konferencji, organizowanych przez tą jednostkę. W 2016 r. wzięła udział w odbywającej się na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych UŁ 15 edycji międzynarodowej konferencji ISSEI (*International Society for the Study of European Ideas*), gdzie współorganizowała jeden z paneli (*New Nationalisms in European and Postcolonial Discourses*).

Na gruncie krajowym wnioskująca występowała na ponad 60 konferencjach o zasięgu krajowym i międzynarodowym, a jej aktywność naukowa oraz praca organizacyjna w Centrum Naukowo-Badawczym UŁ „Bałkany na przełomie XX/XXI w.” przełożyły się na szerokie kontakty z uczonymi w Polsce i na świecie.

Od 2013 r. jest członkinią Komisji Bałkanistyki Polskiej Akademii Nauk, a od 2017 r. pełni funkcję ekspertki Fundacji Wyszehradzkiej. Należy do grona recenzentów pism *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska* - "Sectio Balcaniensis et Carpathiensis" oraz „*Slavia Meridionalis*”, wschodzi w skład Rady Programowej czasopisma „Zbliżenia Cywilizacyjne”.

Wnioskująca należy do Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych (Oddział w Łodzi), Towarzystwa Polsko-Albańskiego, Stowarzyszenia Polsko-Kosowskiego KOS-POL, Towarzystwa Polsko-Austriackiego (Oddział w Łodzi).

Od 2007 r. prowadzi zajęcia na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych dla studentów kierunków politologia oraz stosunki międzynarodowe w języku polskim oraz angielskim, a do jej stałych przedmiotów należą między innymi: metodologia oraz prognozowanie i symulacje międzynarodowe, co wynika z profilu Katedry, w której jest zatrudniona. Była opiekunką seminarium licencjackiego w języku polskim oraz

magisterskiego w języku angielskim. Jest promotorem pomocniczym doktoratu poświęconego niemieckim wyobrażeniom na temat idei imperium. Ponadto, doradzała dwójce studentów zagranicznych podczas ich pobytu w Łodzi odnośnie badań w Polsce, konsultowała wyniki ich pracy i doradzała w kwestii dalszych poszukiwań.

Wnioskująca zbierała również doświadczenia dydaktyczne wykładając na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach (filia w Piotrkowie Trybunalskim) oraz podczas wyjazdów w ramach programu Erasmus i Erasmus +.

W 2017 r. wnioskująca otrzymała nagrodę Rektora Uniwersytetu Łódzkiego za osiągnięcia organizacyjne za pracę na rzecz Centrum Naukowo-Badawczego UŁ „Bałkany na przełomie XX/XXI w”. W 2013 r. przyznano jej nagrodę Dziekana WSMiP UŁ.

Wnioskująca od lat aktywnie angażuje się w życie Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych. Od 2011 r. pełni funkcję opiekuna kierunkowego studenckich praktyk zawodowych na kierunku politologia. Dwukrotnie wyznaczano ją na opiekuna roku, również dwukrotnie była sekretarzem Komisji Rekrutacyjnej, a od 2016 r. zasiada w Radzie Wydziału. Angażuje się w pomoc przy Olimpiadzie z Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym, której etap okręgowy corocznie organizowany jest na WSMiP UŁ. Wspiera promocję wydziału prowadząc wykłady dla licealistów. Zainicjowała zawarcie umowy o współpracy pomiędzy WSMiP oraz serbską uczelnią *Fakultet za pravne i poslovne studije Lazar Vrkatić*.

Ponadto, wnioskująca od lat wykonuje prace organizacyjne na rzecz Katedry Teorii Polityki i Myśli Politycznej (wcześniej Zakładu Metodologii Badań Politologicznych i Prognozowania Politycznego).

Oprócz wymienionych wyżej działań, wnioskująca od lat bierze udział w debatach czy panelach eksperckich poświęconych sytuacji politycznej na Bałkanach. Jest zgłoszona do bazy ekspertów UŁ. Kilkakrotnie uczestniczyła w spotkaniach towarzyszących Salonowi Ciekawej Książki, podczas których łączono promocje kolejnych książek z serii „Bałkany XX/XXI” z dyskusją na temat aktualnych wydarzeń w Europie Południowo-Wschodniej.

Magdalena Rejsic